

različitosti te pojave u regionalnih skupina u Podunavlju. Naime, u Somboru i okolnim salašima svatove poziva *diver*, u Subotici i okolici to čine *mastalundžije*, u bunjevačkim naseljima južne Mađarske *čauš*, a u okolici Budimpešte *buklijaš*. Zanimljivo je da su ti časnici, s izuzetkom *divera* karakteristični upravo za svaku od spomenutih regionalnih skupina u kojoj imaju ulogu pozivača svatova, s napomenom da u okolici Budimpešte prema starijem izvoru ima podataka o pojavi *čauša*, a u nekim naseljima južne Mađarske izjednačavaju se *čauši* i *mastalundžije* (ibid. 1991:149).

Sve spomenute segmente svadbenih običaja trebalo bi još temeljitije pretražiti u dostupnim izvorima, ne bi li se uočili još neki novi tragovi na prostoru jugoistočne Europe.

Drugoj skupini pojava, koje ukazuju na srodne elemente u bunjevačkim i vlaškim svadbenim običajima, pripadaju sljedeće karakteristične pojave u bunjevačkoj svadbi: uloga nevjestina brata u pregovorima sa svatovima za preuzimanje nevjestice; dočekivanje svatova kolom djevojaka i uvođenje nevjestice u kolo, običaj da po ulasku u novi dom nevjestica pogleda prema gore kroz dimnjak i da promiješa jelo; dužnost nevjestice da svoje nove ukućane oslovljava novim imenima od milja; ispraćaj svadbenih gostiju od strane mladenaca; pokušaj rušenja dimnjaka ili uništavanje krova; izvođenje raznih šaljivih igara sa svekrom i svekrvom ili s nekim od časnika. Neke od spomenutih pojava, kao primjerice gledanje u dimnjak, miješanje jela, rušenje dimnjaka ili uništavanje slame na krovu nisu potvrđene u svim ispitanim mjestima u podunavskih Bunjevaca, kao niti u svim ranijim izvorima, međutim, zanimljive su upravo stoga što im ima traga u mogućoj matičnoj pradomovini i u vlaških skupina sjeveroistočne Srbije. Niti u tim područjima nisu šire zastupljene (izuzetak je gledanje u dimnjak u Vlaha), kao i na nekim drugim prostorima.

Na kraju, valja se još osvrnuti i na treću skupinu pojava, odnosno na neke od tema koje su razmatrane u prethodnom istraživanju u okviru zadanog prostora. Te pojave, međutim, ne pridonose, koliko je zasad poznato bez detaljnijeg istraživanja istih, rasvjetljavanju etnokulturnog oblikovanja Bunjevaca. Riječ je o pojavama koje su zastupljene po čitavom hrvatskom području, neke od njih upravo na pretpostavljenim matičnim prostorima i u međuprostorima bunjevačkih seoba prema zapadu i sjeveru, što znači u dva ili u sva tri bunjevačka ogranka. Riječ je o sljedećim temama iz okvira svadbenih običaja: zatvorena vrata mladoženjine kuće, otkup ukradene nevjestine cipele, provjera nevjestine hromosti; držanje zdravica (uloga nazdravičara, opijanje svatova i određenih časnika, pojava trostrukih zdravica); sastajanje svatova pred crkvom (usp. ibid. 131-136; 146). Osim toga i pored ovih već uočenih i izdvojenih tema, još bi se našlo dosta pojava koje su zajedničke nekim ili svim bunjevačkim ograncima, a osim toga poznate su i u nekim drugim hrvatskim krajevima. Na neke od tih pojava, pored već spomenutih ili istraženih, upozorio je još i Erdeljanović (usp. 1930:241-257).

2.5. Završni osvrt na prikaz odabranih tema iz svadbenih običaja

Na kraju, potrebno je naglasiti još neke pojedinosti kako ne bi bilo zabune i nedoumica oko svrhe, cilja ili namjera prikaza odabranih tema iz svadbenih običaja

u ovoj knjizi.²³⁷ Jasno je da polazim od činjenice da su Bunjevci dio šireg hrvatskog etničkog korpusa i povezanost s ostalim Hrvatima nije potrebno posebno dokazivati.²³⁸ Zanimljivo bi bilo ukazati i na razvojni put tih pojava i njihove oblike u bunjevačkim svadbenim običajima, kao i njihovu zastupljenost u svadbenim običajima drugih hrvatskih krajeva, ali ne sa svrhom da se na taj način dokazuje bunjevačko hrvatstvo, već samo s krajnjim ciljem da se istraži i utvrdi njihovo mjesto u ukupnoj hrvatskoj tradicijskoj baštini. S jedne strane, Bunjevci se kao osebujna hrvatska subetnička skupina razlikuju u mnogim elementima svoje tradicijske baštine od nekih drugih hrvatskih skupina, što znači da su kao takvi nastali i oblikovali se u posebnom etnokulturnom okruženju, koje je imalo znatnog utjecaja na njihovo konačno izrastanje u osebujnu i prepoznatljivu hrvatsku skupinu. S druge strane, s drugim hrvatskim skupinama stanovništva štokavskoga govornoga područja uopće (osobito sa skupinom zapadnoštokavskog starijeg govora) vežu ih brojni slični i zajednički elementi u svadbenim običajima, što je dobrim dijelom pokazala i analiza građe u prethodnim poglavljima.²³⁹ Bunjevci su se već kao prepoznatljiva etnička skupina raselili u sredine sa stanovništvom različitoga etničkoga sastava, što je također imalo utjecaja na sudbinu njihove tradicijske baštine u svim njihovim ograncima. To znači da osim ovdje razmatranih karakterističnih elemenata pojava iz svadbenih običaja u svim bunjevačkim ograncima, njihovu baštinu čine i kulturni elementi koji su nastali u doticaju s drugim hrvatskim etničkim skupinama i/ili s drugim narodima u čijem okruženju obitavaju na područjima koja su u 17. stoljeću naselili. Odgonetavanjem činitelja koji su odigrali ulogu u procesu nastajanja, oblikovanja i razvoja te konstrukcije identiteta ove osebujne hrvatske skupine, nastojat ću se u završnom dijelu knjige na temelju iznesenih rezultata istraživanja približiti odgovoru na pitanje o bunjevačkim ishodištima, sudbinama i identitetima.

²³⁷ Naime, takvih je "zabuna" i dosad znalo biti (više vidi u: Sekulić 1993; Andrić 1994; Belaj 1994).

²³⁸ Takav bi pristup bio pogrešan. Smatram da dokazivanje bunjevačkog hrvatstva ne može biti svrha i cilj istraživanja. Takav pristup zapravo bi išao u prilog pseudoznanstvenim istraživanjima kojima se upravo nastoji osporiti hrvatska nacionalna pripadnost Bunjevaca.

²³⁹ Usporediti s kartom rasporeda štokavskih govora u prilogu (Dijalektološka karta 3, prema: Brozović 1970), premda je takav pregled preopćenit i ne pokazuje svu složenost ikavskog dijalekta. Osim toga nisu precizno označeni štokavski dijalekti u Slavoniji, njihove približne granice i smjenjivanje zastupljenosti pojedinih dijalekata štokavskoga narječja. Za Slavoniju o tome više vidjeti u: Pavičić 1953 (Dijalektološka karta Slavonije). Današnji raspored ikavskog dijalekta u okviru štokavskoga narječja u svakom slučaju nije prvotan, no njegov raspored duž Jadrana, po Bosni i Slavoniji do Bačke, dobrim je dijelom rezultat i bunjevačkih seobnih strujanja, bit će i njihove ispremiješanosti s Hrvatima Šokcima. Međutim, to je već druga problematika. Premda Bunjevci i Šokci imaju brojne dodirne točke, kako je to i dosadašnja raščlamba građe pokazala, u isto vrijeme ima i znatnih razlika u njihovu kulturnom naslijeđu, a one zapravo nisu dovoljno istražene.